

Het resultaat van de Verkenning op hoofdlijn

Auteur: Jelle Rijpma Jr Advies

Datum: 05 – 02 – 2018

Er is met een selectie van potentiële stakeholders gesproken. In het totaal handelt het uiteindelijk om circa 30 gesprekken in de periode oktober 2017 tot en met januari 2018.

De gesprekken zijn gevoerd met bestuursleden van alle aanliggende dorps-buurt en wijkraden, met de belangrijkste initiatiefnemers en met diverse stakeholders. Daarnaast zijn een aantal presentaties gehouden voor grotere groepen. De lijst van gevoerde gesprekken is in de rapportage opgenomen. Van de gesprekken zijn verslagen gemaakt. De verslagen zijn aan de gesprekpartners ter correctie aangeboden en na correctie voor openbaar gebruik vrijgegeven. De verslagen zijn bijgevoegd.

Alle partijen vragen om een door de overheid op te stellen (ruimtelijk) kader. Deze kan echter pas worden opgesteld nadat een keuze is gemaakt voor een gezamenlijke koers.

Met name initiatiefnemers hebben een gelijk speelveld nodig, waarbinnen initiatieven gelijkwaardig kunnen ontwikkelen;

Indien bewoners en stakeholders van meet af aan en liefst interactief worden betrokken bij de verdere planontwikkeling kan dat bijdragen aan de acceptatie van grootschalige duurzame energieontwikkeling. Uit de gesprekken komt naar voren dat men een positieve houding heeft ten aanzien van deelname aan een open en interactief proces, zonder dat er vooraf standpunten worden ingenomen.

De dorps-, buurt en wijkraden geven aan dat de bestaande structuur en adviesfunctie naar gemeenteraden goed benut kan worden, maar vanwege het ook weer beperkte bereik van deze raden, aangevuld moet worden met een bredere interactieve inzet voor het betrekken van bewoners. Men hanteert aspecten als “transparant”, “open” en “eerlijk” als belangrijke attitude. De revenuen van de productie van duurzame grootschalige energie zou ook ten goede moeten komen aan een positieve bijdrage aan de maatschappelijke ontwikkeling van de inwoners van en rondom de polder. Er worden verschillende aanduidingen gehanteerd, maar het idee gaat steeds om het ontwikkelen van een “green deal” aan de voorkant van het proces.

Ook wordt vaak een relatie gelegd met mogelijke gebiedsontwikkeling mede in relatie tot de randen van de polder. De vraag naar het zoeken van Win-win situaties zodat er meer partijen een voordeel hebben bij de ontwikkeling van energie.

Regelmatig wordt de vraag gesteld naar toekomstige technologische ontwikkeling en innovaties. In hoeverre is het de moeite waard is om daarmee rekening te houden?

In de gesprekken is niet gevraagd naar een mening voor of tegen een grootschalige ontwikkeling. Wel komt uit de gesprekken naar voren dat bijna iedereen een positieve houding heeft tegenover duurzame energie in het algemeen. Velen zien ook de noodzaak om energie te besparen in combinatie met grootschalige productie.

Aanvullend op de verkenning en dat kan alleen met meer concrete ontwikkelingsrichtingen, zullen de bewoners en bedrijven in de randen van de polder betrokken moeten worden.

In Januari zijn met de initiatiefnemers met grondposities nog tweede gesprekken gevoerd. Met hen is het mogelijke advies besproken. Dat is in een enkel geval ook in gesprekken met wijkraden en een aantal stakeholders, getoetst. Het betrof een terugmelding van de opbrengst en de eerste conclusie voor de richting van het advies. Om een open gesprek te krijgen en om zoveel mogelijk belemmerende strategische opstelling bij concurrerende initiatiefnemers uit te sluiten, is er van deze gesprekken geen verslag gemaakt. De hoofzaak is, dat onze gesprekspartners zich kunnen vinden in de redenering en de essentie van het advies.

De essentie is het zetten van een vervolgstap, die een keuze door (nieuwe) gemeenteraden mogelijk moet maken. Het advies is om die stap in het laatste kwartaal van 2018 te realiseren.

Analyse op basis van verslagen Verkenning Duurzame

Energie in de Geffense, Lithse en Rosmalense polder

Analyse belangen

Belangen Wijk en buurtraden

Vanuit gevoerde gesprekken is er beperkt sprake van directe belangen. De buurt en wijkraden fungeren als adviesorgaan naar de gemeenteraden. Gebruik maken van deze functie bij de verdere ontwikkeling van de duurzame polder, ondersteunt het belang van de adviesfunctie. Het blijft lastig om vrijwilligers op thema's te organiseren. De wijk- en buurtraden zijn goede partners in het proces, maar aanvullende participatiestructuur voor de Duurzame Energie ontwikkeling is noodzakelijk.

De belangen van inwoners zullen verschillen naar situatie. De inschatting is dat het overgrote merendeel van de bevolking een duurzame ontwikkeling wel zullen steunen. Eigen belang is daarbij een belangrijk motief bij het stellen van prioriteiten. Wat de individuele en collectieve opbrengst is en of er win-winsituaties zijn te maken, is van belang voor de opstelling van bewoners. Voor de bewoners van de kernen geldt het belang van het "woongenot". Vanuit de bewoners wordt gevraagd naar de effecten van allerlei mogelijke effecten en naar de toepassing van de MER-procedures.

Bewoners vanuit de stedelijke gebieden zien de polder vooral als uitloopgebied. Zicht op de polder is vanuit de woonsituatie vaak niet aan de orde. Verder zijn er vissers, jagers en fietsers actief. De bewoners in de randen van de polder hebben dat zicht wel en er zijn vele kleine en grotere eigenaren van grond en vastgoed. Aan de Osse kant is de verwachting, dat medewerking vanuit hun belang kan ontstaan omdat de verbondenheid met de polder er nog sterk is. Men is altijd wel meegegaan met de veranderingen die in de loop van tientallen jaren heeft plaatsgevonden. Er is derhalve een onderscheid in belang te maken naar inwoners van de kernen en de randen. Aan de Bossche kant ligt dat duidelijk anders en is de verbondenheid met de polder geringer. Gewanden neemt daar weer een aparte positie op in. Empel heeft andere belangen. Aan de zuidkant van de polder ligt dat weer wat anders. Een beetje zo tussen beide in.

Er zijn activiteiten genoemd die vanuit stedelijk gebied in de randen zouden kunnen plaats vinden. Het inrichten van activiteiten voor sport en gezondheid is daar één van. Anderen zien meer een ontwikkeling van meer natuur en fiets en wandelpaden in het verschiep liggen. De bewoners leggen zo een verband met gebiedsontwikkeling in een andere dan agrarische richting: natuur-en leefomgeving.

Belangen Initiatiefnemers

De initiatiefnemers zijn agrarisch van huis uit. Het agrarisch bedrijf in de polder is voornamelijk melkveehouderij. Bij de initiatiefnemers zijn zowel grote financieel gezonde bedrijven als kleine en middelgrote bedrijven die het financieel lastiger hebben. Het belang is duidelijk dat een meer of minder grootschalige ontwikkeling van energie in de polder een positief effect heeft op de financiële bedrijfsvoering. De verwachting is dat de ontwikkeling in de agrarische sector naar grootschaligheid ook in de polder gewoon zal doorzetten. Ook nu is er sprake van potentiële beëindiging en verkoop van bedrijven. In een nu nog enkel geval voorziet het inrichten van de grond als zonne-akker in een potentiële financiële inkomstenbron.

De Agrariërs hebben zich in drie gevallen verbonden met professionele consultants en ontwikkelaars. Daarmee ontstaat er ook een belang van deze partijen om de grootschalige ontwikkeling ook voor elkaar te krijgen. Eén groep heeft duidelijke insteek en structuur waarbij met contractuele afspraken wordt gewerkt, een tweede groep heeft gekozen voor een opbouw met intentieverklaringen en het oprichten van een vereniging (inmiddels opgericht) en een derde groep betreft individuele grondbezitters die kiezen voor zonnevelden. Een vierde groep heeft geen grondpositie maar treedt op als potentieel ontwikkelaar van zon en windenergie. Het belang vanuit de initiatiefnemers omvat een maximum van 100 windturbines en zo'n vooralsnog

60 hectare aan velden voor zonnepanelen. Er zijn op dit moment zo'n 80 tot 90 agrarische bedrijven betrokken.

In de gesprekken is onderzocht of de initiatieven een gezamenlijk belang hebben. En dat is zo. Wil ieders initiatief tot bloei komen, dan is het van belang om een kader vanuit de overheid te hebben waarin ieder aan de slag kan. Ook is het van belang dat de overheid een gelijk speelveld benoemt. En, tot slot is het van belang dat er overeenstemming gaat ontstaan over maatschappelijke rekenen en de bijdrage daaraan vanuit de initiatieven.

Commercieel is het van belang om een gemeenschappelijk inzicht in een windplan te komen en dit vervolgens te combineren met de inzet van zonne-energie. Op grond van dat inzicht wordt de noodzakelijke infrastructuur bepaald en na de nodige modificaties later ook aangelegd. Dit dubbele gebruik van infrastructuur geeft veel voordeel. Nagegaan moet worden in hoeverre dit dubbel gebruik mogelijk is.

Wil de ontwikkeling werkelijkheid worden dan is draagvlak in en rondom het gebied noodzakelijk.

Belangen andere stakeholders

Het Waterschap Aa en Maas heeft geen direct belang. Waterkwaliteit is een groot belang van het Waterschap en kan een rol spelen bij functieverandering in de polder. De doelstellingen van waterkwaliteit kunnen zonder extra inzet niet worden gehaald in 2027. Betrokkenheid van het Waterschap is wellicht aan de orde bij afvalwaterzuivering als mogelijke bron van duurzame energievoorziening.

Brabant Water heeft circa 300 hectare grond in bezit. Het merendeel ligt rondom de Wetering en wordt gebruikt voor waterwinning. Het gebied ligt niet in het Natuurnetwerk Brabant. Brabant Water richt zich op haar hoofdfunctie en stelt het belang daarin veilig. Bij toekomstige nieuwe ontwikkeling is Brabant Water wellicht partij en zal dan ook bij het proces betrokken willen zijn.

Enexis heeft als netbeheerder in Noord Brabant een groot belang bij de ontwikkeling van de polder. De potentiële omvang maakt ook TENNET partij. Vanuit dit belang en binnen haar rol wil Enexis betrokken zijn bij de verdere ontwikkeling. Via Enexis kan ook Tennenet worden betrokken. Enexis kan en wil hulp bieden bij het inzetten op innovatie.

RWS heeft geen direct belang maar staat positief tegenover een duurzame ontwikkeling en stelt daarom eigen bezit onder condities ter beschikking aan derden. In het poldergebied is er nauwelijks sprake van grondbezit. RWS wordt bij de verdere ontwikkeling betrokken.

Defensie heeft belang bij de onderwerpen "laagvlieggebied" en "laagvliegroutes". Deze zijn wettelijk vastgelegd. Vanuit dat kader zijn er geen beperkingen voor de polder. Defensie zal bij de verdere ontwikkeling via het Rijksvastgoedbedrijf worden betrokken. Verder is het onderwerp radarverstoring altijd een nader te beschouwen aspect.

BMF, Brabants Landschap SBB en Natuurmonumenten hebben een meer algemeen belang in het zoveel mogelijk intact houden van natuurgebied en waardevol landschap. In het gebied is aandacht nodig voor het gebruik van het poldergebied door weidevogels. De Partijen zijn niet op voorhand tegen verandering maar pleit voor een afweging in samenhang met andere ontwikkeling.

Gemeenschappelijk vragen zij het verhogen van energiebesparingsdoelstellingen naar 50% van de opgaaf in de Provincie Noord Brabant conform Urgenda 2014.

Staatsbosbeheer heeft beperkte grondpositie in het gebied en wil graag meedenken over duurzame energie ontwikkeling in de polder.

De BOM is, vanwege haar verantwoordelijkheid voor het Energiefonds, aangehaakt bij meerdere initiatieven. Het is zinvol om de rol en inbreng in het vervolgproces verder te bespreken en uit te werken. Wellicht is het ook een kans om andere fondsen en middelen in te zetten in het vervolgproces. Er heeft daartoe een verkennend gesprek met de BOM en Provincie plaats gevonden. Afsproken is om de verdere stap en betrokkenheid concreet te maken in een voorstel bij het vervolgproces.

Met RVO is de afspraak gemaakt om hun inbreng te verkennen zodra de vragen die aan hen

gesteld kunnen worden, helder zijn.

Belangen Grondeigenaren

De grondeigenaren die betrokken zijn bij de initiatieven zijn met name de agrariërs. De Agrariërs hebben ook ander grondeigenaren in het gebied betrokken bij hun plannen. Hun belang is waarde of functieverandering zowel in positieve als negatieve zin ten opzichte van de uitoefening van hun bedrijf of activiteit nu. In de verkenning is een screen gemaakt van het grondbezit. Het aantal grondeigenaren loopt tot over de 2000 eigenaren. Vooral in de randen van het gebied. Deze zijn niet betrokken geweest in de verkenning vanwege de beperkte tijd en scope van de Verkenning. Hun belangen zijn zeer divers en moeten in het vervolgproces een duidelijke plaats krijgen.

Analyse draagvlak

Nut en noodzaak

De vraag naar nut en noodzaak wordt vaker gesteld. Een helder inzicht in de nut en noodzaak is voor het vervolg noodzakelijk voor het verkrijgen van draagvlak.

Proces

Vanuit alle partijen is er veel aandacht voor het proces. In deze fase waardeert men de open en interactieve houding van de overheid, maar vindt men de inzet tot een beperkt aantal personen en groepen in een volgend stadium niet voldoende. De gesprekpartners uit de dorps-, buurt- en wijkraden hebben een voorkeur voor het benutten van deze bestaande adviesstructuur. Ook wordt aangegeven, dat dit niet voldoende is om een goed draagvlak te krijgen. De bestaande structuur zal moeten worden aangevuld met bredere informatiebijeenkomsten én met interactieve werkbijeenkomsten. De laatste zijn van belang om de mogelijkheid te geven om aan de voorkant van het proces mee te denken over de visie en de planontwikkeling. Het proces zal daarbij open, transparant en eerlijk moeten zijn. Geopperd wordt het inzetten van een interactieve website. Het is van belang dat bewoners in en rondom het gebied het uiteindelijke resultaat kunnen omarmen. Er is per kern en deelgebied maatwerk nodig en daarom wordt niet geopteerd voor een omgevingsplatform, maar wel zal men elkaar willen informeren en waar dienstig steunen. Het proces zal voldoende maatwerk mogelijk moeten maken. Ieder dorp of plek heeft weer zijn eigen specifieke situatie. Het proces zal ook ruimte moeten geven aan het zoeken naar win-winsituaties. Van belang is ook dat via het proces inzichtelijk moet worden hoe het gebied en haar omgeving meer maatschappelijk nut en revenuen heeft dan alleen de productie van duurzame energie. Geopperd is het betrekken van onderwijs en bedrijfsleven (MKB) in het proces. In het proces zal ook ruimte moeten zijn voor het benoemen en uitwerken van nieuwe ontwikkelingen. Bij de werkgroep Agrariërs zijn bovengenoemde aspecten voor het proces vertaald in het uitgangspunt dat het grondcontract in lijn moet zijn met maatschappelijk e doelstelling, met collectieve belangen en wensen rekening hoedt met particuliere belangen en wensen. Daarom investeert deze werkgroep veel tijd in het participatieproces. De meeste partijen zijn bereid om actief aan het proces deel te nemen, maar vragen ook de overheid om de regie voor de volgende fase op zich te nemen.

Andere aspecten van belang

Win-winsituaties

In het proces zal uitgezocht moeten worden wat de mogelijke win-winsituaties zijn en hoe deze kunnen worden gerealiseerd. Genoemd zijn de ontwikkeling van meer natuur en fietspaden (niet persé) in de polder. Mogelijke koppeling met initiatieven zoals het bevorderen van gezondheid en sport (sportalliantie), het inzetten van stages voor MBO-studenten, het ontsluiten van (delen van)

het gebied met glasvezelkabel als een werk-met-werk-maken optie. Daarnaast is er steeds ook sprake of en in hoeverre er vanuit de opbrengst van duurzame energieproductie een geldstroom kan worden afgetapt om in de ontwikkeling van de omgeving te investeren. Wellicht is het zinvol om bestaande ondernemersverenigingen in te schakelen en belangenorganisaties als ZLTO. Innovaties worden genoemd met name op het terrein van opslag van duurzame energie. Specifiek is de mogelijkheid voor opslag via waterstofproductie genoemd als mogelijk innovatieproject.

Vervolgproces

Belangrijk vinden alle geraadpleegde partijen dat het vervolgproces meteen wordt ingezet. Men begrijpt dat de gemeenteraadverkiezingen het onmogelijk maken om nu al een heldere keuze te maken. De meeste partijen hebben zelf ook nog wel wat tijd nodig. Degenen die willen investeren in windturbines en zonnepanelen hebben op basis van verwachtingen over de subsidieregelingen van de overheid en de invloed daarvan op het businessplan, wel graag een snelle besluitvorming. Alle partijen vragen om een coördinerende en faciliterend regierol van de overheid. En uiteraard een helder besluit van de overheid aangaande het te hanteren kader, het speelveld voor partijen en een conclusie over de meeropbrengst voor de omgeving. Het vervolgproces zal, hoe dan ook, interactief moeten zijn.

Om de benutting van de polder voor wind- en zonenergie in beeld te krijgen is het wenselijk om inzicht te krijgen in een windplan en het inzicht van het windplan te koppelen aan de potentiële zonenergieprojecten om vervolgens de bijbehorende infrastructuur te bepalen en aansluiting op het netwerk te bepalen. Daarna kan worden gevarieerd. En, van daaruit kan ook verder gewerkt worden aan businessplannen en plannen voor maatschappelijke revenuen, het kader en het speelveld. In de gevoerde aanvullende gesprekken met initiatiefnemers is deze aanpak besproken en bevestigd als zinvolle stap.

Voorwaarden besluitvorming

Het proces vergt een duidelijke structuur en stappen in de besluitvorming. Een voorwaarde is dat de overheid (op tempo) een besluit neemt over de voorkeursrichting. Het besluit kan ook nog zijn dat de bestaande situatie blijft zoals die is. Nieuwe gemeenteraden zullen een besluit moeten nemen. Het voorwerk kan nu al worden gedaan. Interactiviteit is een voorwaarde voor het verkrijgen van draagvlak. Voorwaarde is het benoemen van win-winsituaties.